

erk. En zo
ede gronden
professoren
ben toch al
let; ze zijn
oords meer
ot hetzelfde
uivere bron.
in gevaarlijk
zijn, waarin
st voor een
erlangt, die

woordig.

n te treden;
dat de aan-
genheid ge-
ldadige twij-
istheid van
uden hebben
een betere
rijpelijke en
begeerde be-
(„een ijver,
t, peil ik de
er niemand
hoogleraren
gevoel had:
opgehouden,
of: wat heb-
tent en vindt

e heren daar
g; te menen,
id stel domi-

gint, sta je
ven „groen“
niet erkend:
lag getreden,
enerale kerk-
e 't zo best
ebben zoveel
at hun „ver-
is hier: nul-
wel in grote
aties kunnen
jk, wij zijn
us een rem-
l, en — was
in ex officio
leemáál niet
aken als zo-
in gewerkt,
ius of Deiss-

kt zijn, moe-
die de beslis-
de voor hun

chreef Sikkel
den schrijver

hem dit recht

merk van de

afzetting

kwesie zeer

ende: „Wan-

Ouderlingen

de bedrijven

verheid straf-

Kerkeraads

te in hunnen

vorden, maar

f deze geheel

n het oordeel

Art. 11 ge-

ode”.

dat het recht

n laatste

d toekomt

die kerkeraad

ot een tucht-

is.

l naar gelang

an de naast-

oept om in

mann, of Pedersen of Vogelsangius nasuffelt, tot ie
alle vogel, inclusief alle eksterzang kwijt is. We
zeggen alleen maar: beroepshalve zien hoog-
leraren soms aan een kwestie een kant, die anderen
niet in het licht plaatsen; en kunnen ze, door te spre-
ken, een beslissing-in-laatste-termijn, waarmee de eer
en het recht en de vrijheid van alle kerken gemoeid
is, mee helpen beschermen tegen het gevaar van een-
zijdigheid, of verwringing. We praten nu niet eens
over vakkwesties. Die hebben niet vaak de aandacht;
dat blijft uitzondering, uitgenomen dan het kerk-
recht, soms de liturgie, de zending, de belijdenisre-
dactie, het „kerkboek”.

Hoogleraren worden, men kan er over treuren of
niet, in de drie jaren die tussen twee synodes liggen,
in een massa kwesties gehaald (ge-haald, zeg ik),
die hun, soms lang voordat een synode (eventueel)
er mee te maken krijgt, uren en dagen tijd kosten.
Vele correspondenten krijgen geen antwoord op brie-
ven; omdat andere zo heel veel tijd in beslag nemen.
Er zijn hoogleraren, die, als ze alle brieven beant-
woorden zo als het verlangd wordt, wel alle andere
werk moesten prijsgeven. Dit is geen overdrijving.
Zou het hun nu niet interesseren, te zien, hoe een
zaak verder loopt? En zou het niet goed zijn, van
hun eventuele feitenkennis gebruik te maken?

Ze vormen tegenover de wisselende afgevaardigden
(er kan óók een wisseling óm de wisseling wezen,
dat is altijd mis), ze vormen, zeg ik, tegenover de
wisselende afgevaardigden een vast element: onschad-
delijk, want ze beshassen niets, wel bruikbaar, want
ze zijn gewend aan het klappen van de zweep. Het-
geen aan de „ouwe rotten”, vergun me de toch wel
eerbiedige beeldspraak, die in de volle synodale
vergadering aanwezig zijn, natuurlijk niets bijzonders
zeggen zal: kennen ook zijlieden het klappen van de
zweep niet?

Zeker, zeker.

En het is goed, dat ook zij het duiveltje, dat
in ons aller hart zit, en dat zo licht op een vergade-
ring gegadigden ertoe aandrijft, met het beschikbare
mensenmateriaal speelt (d.w.z. in een zekere intel-
lectuele suprematie) te manipuleren, bekend weten bij
een paar „vaste” broeders, die het klappen van de
zweep en het klappen van het hart (met dat duivel-
tje erin) allicht ook zelf met droefheid bij zich hebben
leren onderkennen, en dus al gauw ook een ander
doorzien; de beste censura fraterna begint bij een
oogopslag zo over de tafel heen.

Overigens: in een volle vergadering hebben
de „ouwe rotten” heus geen controleurs nodig, noch
remmers. Die hebben intussen wél soms de afge-
vaardigden nodig. Bij een hooglerarencomplex, dat
geen afspraken maakt te voren, waarin de een de
ander durft tegenspreken, waarin dus aan ieder sy-
nodelid de mogelijkheid gegund wordt, alleen op de
argumenten in te gaan, kunnen die af-
gevaardigden beter wat meer ouwe synode-
rotten hebben (de uitblinkende afgevaardigden plus

de vast weerkerende professoren) dan een paar (al-
leen die excellente afgevaardigden). Feit is, dat het
gevaar van intellectuele over-
meestering, dat in elke vergadering (kerkelijke
of andere vergadering) de geesten besluip, groter
is als het aantal van „bonzen” kleiner is, dan wan-
neer het groter bleef. Dan kan de éne „ouwe rot”
de ander weerspreken. Dat is ook gebeurd.

Maar, ik denk hier niet eens aan de vergaderingen
der synode in pleno. Ik denk aan de commissie-
sies. Die moeten werk doen, waarvan ik overtuigd
ben: het is voor de meesten veel te zwaar. Een van
de mooiste ogenblikken in Kampen 1951 vond ik het,
toen een ouderling, die altijd bedaachtzaam sprak, en
goed voorbereid ter vergadering placht te komen,
eens eerlijk uitsprak: ik kán die en die zaak niet
beoordelen, ik weet niet, hoe ik stemmen moet.

Zulke eerlijke opmerkingen síeren een vergadering,
en zijn evenveel waard, wat haar kracht betreft, als
een opmerkelijk aangehoord gebed vóór de vergade-
ring begint. Als alle ouderlingen (plus dominees!)
in 1944 zo eerlijk waren geweest als die éne ouder-
ling, DAN WAS HET ONHEIL NIET GESCHIED!!
Er was brutaal, dom stemmee.

Welnu, in de commissies, de com-
missies, dáár kunnen in deze barre tijden, waarin
bijna iedere dominee en ouderling meer moet
doen dan hij kan, en veel meer zich hoort afver-
gen dan vóór de vrijmaking, adviseurs, die gemengd
worden in zaken waar ze verstand van hebben (!),
zo ongelofelijk veel nut doen. Tenminste, als ze vol-
ledig worden erkend, adviseurs in een adviescommissie,
en als ze in een sfeer werken, die op goede, de-
gelijke, publicabele rapporten prijs stelt (de zelf-
tucht ener synode ligt in de dwang-van-rapporte-
ren-moeten, en dus van verantwoording-op-zich-moe-
ten-nemen). Ik heb heel wat commissiewerk vóór en
na 1944 meegemaakt; ik weet dat er wel degelijk een
besluit genomen zou zijn, ook zonder hoogleraren. Ik
weet ook, dat zonder hen, de besluiten niet puntig ge-
weest zouden zijn, en niet zo geredigeerd, en niet zo rijp.

U zegt: hebben ze de schuld niet gehad van al
die sléchte besluiten, in 1944 en daarvóór?

Ik antwoord: o neen. Hoogleraren hebben in de
sléchte besluiten voor de formulering gezorgd,
niet voor de zónde. Die lag in de
vergadering. Die lag in de kerken. Die lag
bij de luie ouderlingen (toemaar, ze weten het daar
aan die tafel wel) en aan de conctiezin van aan men-
toren zich vastklampende dominees, leeghoofden
soms, of ijdelvaten, die zelf niets kunnen, maar altijd
pronken met de rhetorisch voorgedragen slagzinne-
tjes van hun — misschien wel om hen in z'n vuistje
lachende — bemide leider. Het lag niet aan de aan-
wezige hoogleraren; in sommige gevallen hebben be-
paalde hoogleraren het meeste weten gedaan te krij-
gen juist door afwezig te zijn en hun mannetjes
aan de gang te laten. Dan weet ge: de conctiegeest,
de afhankelijkheidsziekte, het delegeren van verant-

woordelijkheid, dát zijn de kwalen, die een synode in
het verderf storten. Hoogleraren kunnen kwaad, ze
kunnen het kwaad dat al in de geesten zit, redigeren.
Ze kunnen evenveel kwaad, als iedere andere
kerkpoliticus, al heeft ie nooit op een kathedraal ge-
staan, en al is zijn boekenkast sedert zijn prapara-
toir examen alleen maar bijgevuld met de recensie-
exemplaren van de kerkbode, die hij redigeerde: je
kent die boekenkastjes, zó als je de kamer binnen-
komt; en ik heb ze gezien bij kerkvórst, zo als ze
er vroeger waren, gemaakt en gedragen door de an-
deren; want je moet óók die mensen begrijpen in hun
nood en ellendigheid; het zijn meermalen ook beste,
vrome mensen. Kwaad kunnen hoogleraren, maar
minstens evenveel de niet-hoogleraar-kerkprelaten.
Maar ook nu zeggen we weer: hoe meer er zijn, hoe
beter, opdat „bij weinigen” de regering niet zij; en
óók niet de suggestieve kracht, die schijn-regering.

Daartegenover staat, dat hoogleraren ook goed
kunnen doen. Ze hebben de conctie verboden, in 1944,
en ze hebben geformuleerd: de wetten der vrijmaking.
Daarom nog iets in een slotartikel.

K. S.

DE KOUS IS AF

Uit Amerika (en Canada) bereiken me enkele be-
richten, deels publieke, deels niet-openbare, die me
nopen tot onderstaand artikel. Ze betreffen de Prot.
Ref. Churches. Wat daar de laatste weken gebeurd is,
geeft me aanleiding tot volgende opmerkingen:

a) ik heb nog geen ogenblik spijt gehad van wat
ik in het verleden ten aanzien van deze Prot. Ref.
Churches heb geschreven en gedaan en gepleit, en
geloof nog, dat het goed geweest is;

b) maar nu ze daar het roer hebben omgeworpen,
tegen alle broederlijke raadgevingen en theologische
argumentatie in, aanvaard ik de consequentie van deze
hun koerswijziging, en acht het nu niet verantwoord,
nog langer het woord terug te houden, dat als het
enige thans nog rest: die kous is af, we zetten er een
streep onder, en nemen afscheid. Met een gevoel van
spijt. Maar toch zeer beslist.

A. Onze lezers weten, dat ik reeds jaren lang vóór
de Vrijmaking heb gezegd: houd die Prot. Ref. Church-
es voor de aandacht, en maak van uw kant een on-
recht goed, dat tegenover hen gepleegd is. Ik meende,
en meen nog, dat de Chr. Ref. Church in Noord Ame-
rika door haar ongelukkig geleide en met hier en daar
(à Maastricht!) bespottelijke argumentatie opgejaag-
de synode van Kalamazoo een gruwelijk onrecht ge-
pleegd heeft tegenover — om niet meer te noemen —
een van haar beste predikanten-theologen, Rev. H.
Hoeksema. Men herinnert zich: het liep over de z.g.
gemene gratie. Alles, wat hierover Hoeksema schreef,
zal geen mens van a tot z onderschrijven; maar wat

En het is uiteindelijk ook weer deze kerkeraad,
die de slotacte van de tuchttoefening verricht.

Indien namelijk de naburige kerkeraad of de classe
met de kerkeraad, die het initiatief tot de tuchttoefe-
ning nam, van oordeel zijn, dat de schorsing of af-
zetting van een ambtsdrager eis des Heren is, dan
moet de kerkeraad, waartoe de in ge-
ding zijnde ambtsdrager behoort,
zélf de eigenlijke schorsing of afzetting ten uitvoer
brengen.

Hoe sterk deze norm voor tuchttoefening in de ker-
ken leefde en con amore werd gevolgd blijkt wel uit
tal van uitlatingen en daden in de tijd na de Dolean-
tie.

We geven een enkel voorbeeld.

De Heraut wees er indertijd op, dat in „het mees-
terlijke werk” van Jhr mr A. F. de Savornin Lohman
en dr F. L. Rutgers De rechtsbevoegd-
heid onzer plaatselijke Kerken
(tweede druk 1887) „met nadruk” opgekomen wordt
„tegen de voorstelling door de voorstanders der Sy-
nodale hiërarchie gegeven, alsof een Classis bevoegd
zou wezen in eenige gemeente het initiatief te nemen
tot kerkelijke censuur, eigener beweging besluiten
kon een gemeentelid of ambtsdrager te censureren
en den Kerkeraad kon opleggen dat vonnis ten uit-
voer te brengen (bl. 31 noot 2)”.
Tegenover deze hiërarchische opvattingen verde-
digden nu de genoemde auteurs, aldus de Heraut, de
echt gereformeerde visie. En zij toonden daartoe aan:
„Ie, dat het recht tot initiatief
bij zulk een kerkelijke censuur niet bij de
meerdere vergadering behoort, maar
bij den Kerkeraad. Het is de Kerkeraad, die de
potestas jurisdictionis, d.w.z. de kerkelijke macht om
censuur te oefenen, ontvangen heeft en die dus in
de eerste plaats te beoordeelen heeft, of er reden
is om zulk een censuur te oefenen. Wel bepaalt onze
Kerkenorde, dat bij de uitoefening van deze macht de
Kerkeraad in bepaalde gevallen gehouden is het ad-
vies van de Classis te vragen (b.v. voor men tot ex-
communicatie van een lidmaat overgaat) en evenzoo,
dat die Kerkeraad niet zonder de goedkeuring van
de Classis een predikant mag afzetten. Maar al is
de uitoefening van deze censuurmacht in genoemde

gevallen beperkt geworden door het Kerkverband,
daaruit kan en mag toch niet worden afge-
leid, dat een meerdere vergade-
ring, zonder dat de Kerkeraad er
in gekend is, zulk een censuur
zou mogen uitspreken. Een dergelijke
macht komt aan de meerdere vergaderingen niet toe.

2e, dat zelfs dan, wanneer een Classis of Synode,
niet ter eerdere instantie, maar wettiglijk (d.w.z. na-
dat de zaak in den Kerkeraad behandeld was) cen-
sureerde en de uitvoering aan een Kerkeraad op-
droeg, deze nog altijd bezwaar kan maken en niet
gedwongen kan worden..... Wel wordt in art. 31 on-
zer Kerkenorde bepaald, dat hetgeen door de meeste
stemmen goedgevonden is in de meerdere ver-
gaderingen, voor vast en bindend zal gehouden wor-
den, maar er wordt aan toegevoegd: tenzij dat het
bewezen worde te strijden tegen Gods Woord of tegen
de Artikelen in die Generale Synode besloten” (68).
Men ziet hoe eenvoudig en duidelijk deze dingen zijn:
De kerkeraad neemt het initiatief tot een tucht-
oefening.

In het verloop daarvan worden, al naar gelang de
zaak is, een genabuurd kerkeraad of een classis in-
geschakeld.

En als deze tot de overtuiging komen, dat de tucht-
oefening voortgang moet hebben, verricht de Kerke-
raad de slotacte daarvan, n.l. de excommunicatie,
de schorsing, of de afzetting.

Prof. Rutgers accentueerde dat laatste steeds bij-
zonder sterk.

De eigenlijke excommunicatie, schorsing of afzet-
ting moeten naar zijn overtuiging niet door een
meerdere vergadering, maar door de Kerkeraad
van de kerk, tot welke de gevon-
niste behoort, geschieden.

Hij citeert met instemming Voetius op dit punt en
schrijft dan, dat deze wel verklaart, dat „ingeval van
wanbestuur en ongeneslijk bederf ook zelfs de ex-
communicatie aan de synodale vergadering der kerken
toegerekend en door haar uitgeoefend kan worden”,
maar dat deze daarna „onmiddellijk toevoegt, „dat
daarbij „aan de plaatselijke kerk haar recht en

de uitoefening der kerkelijke macht moet verblijven”;
zoodat, als daarin nog een gezond deel over is, door
dit gedeelte de eigenlijke excommunicatie ge-
schiedt en de Synode alleen leiding geeft, en als zulk
een kerk geheel bedorven is, de Synodale excommu-
nicatie „niet formeel is, maar een daarvoor in de
plaats komende handeling, waarbij het anathema aan-
gekondigd wordt, met opzegging van den vrede, van
de broederschap en van de speciale Synodale corres-
pondentie”.

In al deze gevallen van tuchttoefening geldt nu de
regel: „bij degenen, die op kerkelijk
gebied wettiglijk iets verleent,
gelijk door het toekennen van de
macht aan dezen of genen persoon
geschiedt, bij denzelfden berust
ook de wettige bevoegdheid om
datzelfde te ontnemen, als daar-
toe de noodzakelijkheid bestaat” (67).

En aangezien een classis of synode nooit iemand
in het kerkelijk ambt mag plaatsen en dus ook nooit
ambtelijke macht verleent, mag en kan zo'n meer-
dere vergadering deze macht ook nooit van iemand
afnemen.

De hierboven besproken normen voor de schrif-
tuurlijke regering der kerk werden nu door de Syno-
den van de veertiger jaren op een wettelijk onstel-
lende wijze overtreden. En door wat men zo deed en
besloot werd inderdaad een „nieuw” en in wezen
ongereformeerd kerkrecht ingevoerd.

Wij noemen slechts enkele feiten.

De synoden beroofden de kerken successief steeds
meer van de macht, van de bevoegdheid, welke alléén
toekomt aan de kerken.

Zij stelden, om maar iets te noemen, zonder dat de
kerken daaromtrent voorstellen hadden gedaan — dat
wil dus zeggen: eigenmachtig! — allerlei za-
ken aan de orde.

Zij verlangden, eveneens eigenmachtig, haar zit-
tingsduur, soms zelfs tot over een periode van enkele
jaren.

(68) De Heraut, 1 Juni 1919.

(67) De Rechtsbevoegdheid enz., tweede druk, p. 31/2.